

Hudební pozůstalost Jana Peřiny

V POLENSKU č. 4/2002 jsme čtenářům přiblížili osobnost hudebníka Jana Peřiny (1920-1983), rodáka z Polné. V pozůstalosti tohoto znamenitého houslisty se dochovalo větší množství notového materiálu, z něhož část jsou jeho vlastní hudební díla. Dcera Jana Peřiny – paní Hana Mrůzková z Karviné – věnovala posléze tyto notové záznamy svého otce do archivu Klubu Za historickou Polnou.

Dílo Jana Peřiny lze rozdělit do tří částí. Ostatně takto své skladby uložil do tří fasciкул i sám autor. V první části jsou uloženy kratší skladby, písně a skicy melodií zaznamenané na notových arších formátu B4. Hned v úvodu je záznam valčíku *V zátiší*; v záhlaví notového archu je poznámka: „První moje skladba („pokus“) – napsáno v červenci r. 1934 v Polné“. Pro dvoje housle složil v roce 1939 v Polné sonátu s názvem *Amoroso*; notový zápis je rozepsán na třech stranách. Nejdelší skladbu pro housle složil Peřina „v Polné 6. února 1940“; má název *Romantická fantasie* a je rozepsána na sedmi stranách. Pro housle s doprovodem klavíru je napsána skladba *Romance*; pod notovým záznamem na třetí straně je poznámka „Vlašim, v prosinci 1941“. Následují kratší záznamy (C-hlas) melodií z roku 1942. Jde o 92 jednotlivých záznamů pod jednotným názvem *Mé melodie* s poznámkou: „Jan Peřina, koncertní mistr lázeňských orchestrů, Poděbrady 20. VI. 1942“. Dne 13. srpna 1942 vznikla, rovněž v Polné, další skladba pro housle a klavír *Vyznání zlatých strun*. Skladba *Moje duše zpívá píseň touhy* je napsána rovněž pro housle a klavír a pod textem určeným pro vokál je poznámka: „Jan Peřina – Polná 1945“. S poznámkou „pro Mařenku Prouzovou“ složil Jan Peřina „v Ostravě 17. IV. 1947“ píseň *Já snil jsem* (původní název *Pojď ke mně* je přeškrtnut); záznam je oproti předešlým, psaným tuší, pořízen obyčejnou grafitovou tužkou na čtyřech stranách, zpívaný text je vepsán do notové osnovy.

Druhý fasciкул obsahuje libreto operety o třech jednáních a šesti obrazech pod názvem *Láska tří století*, a několik kratších samostatných skladeb. K libretu operety, bohužel není notový zápis, a tak ani nevíme, zda Jan Peřina hudbu zkomponoval. Děj operety je umístěn do „rytířských lesů na Českomoravské vysočině v r. 1832“ (první jednání), do „menšího okresního města v Čechách v r. 1932“ (druhé jednání) a „v Praze v r. 2032 a na Venuši“ (třetí jednání). Přiloženy jsou skladby *Veselá scéna* pro soprán, tenor a klavír (12 stran; „1951 – Ostrava-Kunčice“), *Jarní pochod*, složený v roce 1952

v Ostravě-Kunčicích, *Vzpomínej, však nelituj* – tango („3. I. 1960, v Ostravě-Kunčicích“), *Píseň o princí* – tango („4. ledna 1960, v Ostravě-Kunčicích“), *Kdybys přišla ke mně* – waltz („11. I. 1960, v Ostravě-Kunčicích“).

Ve třetím a nejobsáhlejším fasciklu je uložena „Dramatická hudební scénická suita“ o třech jednáních pod názvem *Básník svobody*. K libretu jsou přiloženy jednotlivé partitury celkem přehledně rozepsané. Na první pohled jde obsahově o úctyhodné dílo, které nemohlo vzniknout spontánně. Podrobně jsou napsány jednotlivé nástroje, vokál i sbory. Autor na notových záznamech musel pracovat delší dobu (snad několik let), svědčí o tom použití různých psacích potřeb. Konečný záznam (nejspíš po různých úpravách) druhé části zhotovil Peřina v roce 1959; dokládají to občasné datové poznámky jednotlivých složek (v Kunčicích 1. února 1959; v Ostravě-Kunčicích 8. II. 1959; v Polné a Kunčicích 22. III. 1959; v Ostravě 29. III. 1959; v Ostravě –Kunčicích 6. října 1959; v Ostravě –Kunčicích 19. října 1959; v Ostravě-Kunčicích 31. října 1959; v Ostravě-Kunčicích 22. XI. 1959; v Ostravě-Kunčicích 30. XI. 1959; v Ostravě-Kunčicích 14. XII. 1959). Pouze jeden notový záznam („jednání druhé – obraz IV.“) má poznámku „v Ostravě-Kunčicích 31. března 1957“, z čehož by se dalo usuzovat, že již v této době dílo vznikalo (tato část zřejmě již nebyla upravována).

Jak je z mého příspěvku zřejmé, omezil jsem se pouze na stručný přehled hudebního díla Jana Peřiny. Odborné zhodnocení přísluší pouze zkušeným muzikologům. Klub Za historickou Polnou proto požádá příslušnou státní instituci (Čsl. hudební akademii, Národní muzeum, popř. Památník národního písemnictví) o posouzení Peřinovy hudební pozůstalosti. O výsledku budeme čtenáře na stránkách POLENSKA příležitostně informovat.

Ludmila Šitavancová

Moje vzpomínka na Jana Peřinu

Pan Jan Peřina, polenský rodák, který působil 35 roků jako houslista v ostravském orchestru, trávil často svou letní dovolenou (hlavně pokud žila jeho maminka) zde v Polné. Pravidelně navštěvoval nedělní mši svatou, kde se zaujetím sledoval hudbu a zpěv na zdejším kůru. Pravděpodobně i kromě jiných skladeb složil také i krásnou píseň „Ave Maria“. Byla jsem jím tehdy požádána, abych tuto jeho houslovou skladbu provázela svým zpěvem.

Vzpomínám si, že pěvecké zkoušky této skladby byly náročné, jak na výslovnost, tak i na melodii. Měl totiž vždy zájem na prvotřídním provedení.

Jeho „Ave Maria“ se uváděla ještě několik roků, pokaždé v den jeho úmrtí při příležitosti zádušní mše svaté. Začátek této skladby je také uveden v notách na jeho hřbitovním pomníku. Škoda jen, že se tato krásná skladba již nemůže i nadále uvádět, pro nynější „nový styl“ činnosti polenského kůru, ze kterého jsem byla vyřazena a donucena odejít...

Jaroslava Hajnová

Služby a řemesla v Polné v letech 1930-1948, část II.

Jedno z chlapeckých řemesel bylo i řemeslo kovářské. Kováři byli nepostradatelní nejen pro zemědělce. Pro ně vyráběli nářadí, opravovali, co se během práce na venkově polámalo, kovali těžké panty na zavěšování vrat, závory, mříže, spolupracovali s bednáři i koláři. V Polné měli živnost kovářskou pánové Marek, Kundt, Beneš, Klusáček, Bělohávek a Půža. My jsme bydleli nejbližší kovárně Markově. Práce kovářů byla pro mou dětskou zvědavost přitažlivá, asi jako divadlo, koncert a ohňostroj dohromady. Už jen vybavení kovářny! Výheň, měchy, kleště nejrůznějších tvarů a velikostí, malá i ohromná kladiva a jiné nářadí, které jsem neuměla pojmenovat. To všechno probouzelo ve mně fantastické představy. Když se rodmýchal měchem ve výhni oheň, železo ke kování se rozpálilo do ruda. Kováři v dlouhých zástěrách ze silné kůže s dlouhými kleštěmi přistoupili k ohni, aby si přenesli svítící kus železa ke kovářině. Pak začal koncert. Velké výkovky se dělaly v páru a práce musela být přesně synchronizovaná, aby nedošlo k úrazu. Každý úder kladivem vydal nějaký tón, podle toho, jak velký kus se zarovnával, a jak se na kovářině musel obracet. A do toho se pravidelně ozývaly slabší meziúderky do kovářiny pro udržení rytmu práce, které měly jinou výšku tónu i barvu zvuku. Kolem kovářiny byl velký ohňostroj jisker a mně, malé holce, vylézaly oči z důlků nad tím, jak se práce daří, a jak se kováři nebojí ohně. Občas se výkovek musel znovu ohřát, a když byla práce hotova, nastalo rychlé ochlazení ve džberu s vodou, který stál poblíž kovářiny. Kováře jsme pokládaly, my děti, za chlapy v pravém slova smyslu, kteří mají sílu a umějí něco víc než ostatní.

Když přivedli ke kováři koně k okování, těšili se našemu obdivu. Nejen proto, že se kovář koně nebojí, že si jeho nohu při práci podloží svým kolenem, že upraví koňské kopyto tak, aby na ně mohl vykovat správně velkou podkovu, že ji rozžhavenou položí na kopyto pro poslední úpravu, aby dobře držela a pak ji při-

bíjí hřeby podkováky... Pach ze spálených kopyt nevadil, zvědavost i obdiv byly silnější.

Kováři pracovali i s bednáři a koláři. I tato dvě řemesla byla námi obdivována, byla pro nás trochu tajemná, do dílen těchto živností nás nepouštěli. Udivovalo nás, že kolář dokázal vyrobít kulaté kolo, že bednář dal dohromady soudek z jednotlivých dílů. To jsme ještě nevěděli, kolik zručnosti, přesnosti i jemné práce je zapotřebí, aby kolář vyrobil hlavu kola, posadil do ní paprsky – špice – a vše pospojoval loukotěmi. Když bylo vše sesazeno a vyklínováno, dodělával kolo kovář, který je nejdřív namočil do vody, pak na ně navlékl rozžhavenou obruč, poté ji znovu zchladil ve vodě a nakonec obruč zajistil několika hřeby. Kolo bylo připraveno k použití. Koláři se zabývali i zhotovováním dřevěných součástí k vozům, kočárům, pluhům a zhotovovali i kolečka a trakaře.

Kolářskými pracemi se živili pánové Hakl, Vacek, Dočekal, Smejkal, Pospíchal a Melichar.

Bednářské práce přinášely obživu rodinám pana Jelínka, Chládků Augustů a Chládků Karla, Řezníčka a Škorpíka. Někteří z nich pracovali přímo v pivovaru, ostatní měli svoji dílnu. Výroba sudů byla náročná, ale pro děti neměla to kouzlo, aby se vydržely dívat, jak se na sud podle šablony přitesávají jednotlivé díly, jak se tyto pak skládají do obruče, dřevo napařuje, stáhnou se dužiny k sobě a čeká se, až dřevo vyschne. Jak se provádějí začišťovací práce, hloubí se žlábek pro dno sudu, jak se řeže z prken dno sudu, jak se po složení a naražení obručí vrtá „špuntovnice“ a „čepovnice“, jak se sud dále začišťuje a nakonec se vysmoluje roztavenou smůlou. To bylo dlouhé na to, abychom vydržely až do konce – to prostě nešlo. Bednáři vyráběli kromě sudů i jiné nádoby – škopky, necky, máselnice, soudky na zelí, dojačky, díže, štoudve apod.

Sedláři a brašnáci byli další řemeslníci, kteří pracovali převážně pro venkov. Silné kůže používali na řemeny a postroje pro tažná zvířata, vyráběli chomouty pro koně a náčelky pro hovězí tažný dobytek. Uměli vyrábět krásné, kovem zdobené sváteční postroje s různými barevnými přívěsky, dělali biče. Silnou kůži používali i na tašky pro myslivce, na výrobu hnacích řemenů pro průmysl, dělali i aktovky a cestovní brašny. Slabší a jemné kůže jim sloužily k potahování výrobků jiných řemeslníků, např. sedaček na vozy a do kočárů. Ale to už byly vlastně práce čalounické. Truhláři je využívali k potahování sedacího nábytku apod. Těmito pracemi se v Polné zabývali pánové Brukner, Dvořák, Filipenský, Forstner, Hanzál, Kaláb a Svoboda. Jejich služeb využívali i povozníci, kterých tu bylo také několik: Bernard, Dvořák, Jozl, Kašík, Matějček a Zvoník. Matějček jezdil několikrát denně na nádraží a vozil na svém „stoláčku“ do města zásilky posílané vlakem nebo odvázel těžší zavazadla přijíždějícím cestujícím.

V Polné bývali ovšem i řemeslníci, kterých v místě nebylo mnoho. Opravnu jízdních kol provozovali Lang a Švihálek. Pan Švihálek opravoval i šicí stroje. Autoopravnu měli Bukovský a Polícar. Elektroopravy prováděli pánové Cihlár a

Zelený. Byl zde jediný tiskař Bedřich Zapletal, dva knihaři – Hladký a Meloun. Dřevosoustružník Kaplan, mydlář a sirkař Fukátko, košíkář a kartáčník Varhánek, výrobou kartáčů se zabýval i pan Kasl, dva provazníci Bureš a Haišinek, sodovkárnu měl Marek, zahradnictví bylo v Polné zastoupeno závody p. Gregara, Langmichla a Radouše. Kamenické práce prováděl pan Pihávek.

V Polné byly tři pražírny – Hladíkova a Kulichova, kde voněla zrnková káva, a pražirna Šitavancova. Dnes se vaří převážně káva zrnková. Za mého dětství to byl luxus, který si mohl dopřát jen někdo. A tak se vařila káva sladová – ze žita. Právě pan Šitavanc pražil naklíčené žito ve velkém bubnu ve své provozovně na tzv. „rabínském plácku“ Karlova náměstí. Pod jménem Polanka ji expedoval svému velkoodběrateli do Čelákovic a jeho prostřednictvím Polanku dodával i do Prahy a širokého okolí. Od Kulichů často voněly i burské oříšky, které se tu též pražily.

Zvláštní pozornost vzbuzovaly dva hodinářské obchody a opravný hodin a hodiček. Na Husově náměstí býval Josef Gross, kterého si pamatuji již jako staršího a vlídného pána s hodinářskou lupou na oku. Byl vždy usazený proti výkladu, aby na svou práci s jemnou mechanikou dobře viděl. Byl to akvarista, který svoje poměrně velké akvárium měl v obchodě blízko vchodu; plavaly v něm krásné rybičky, které děti chodily okukovat přes zasklené dveře. Druhý hodinář v Polné, pan Jäger, promítal také filmy, tenkrát ještě zezadu na mokré plátno v sále U Slovana. Měl dceru, se kterou jsem tehdy kamarádila. Jejím prostřednictvím jsem se dostávala zdarma „za plátno“ do kina, občas i na filmy mládeži nepřístupné. To nám bylo něco kolem 10 let, a tento hodinář byl pro mne tím zajímavější. Ale oba obchody měly svoji atmosféru. Tikaly zde potichu všechny hodiny, nové i opravené. Ta jemná hudba byla občas přerušena odbíjením hodin. A celý zážitek pro mne byl v představě, že je to hudba pro panenky. A moc se mi to líbilo.

A když už mluvím o hudbě – Polnou obveselovala a při různých příležitostech hrála dechová kapela, kterou vedli postupně pánové Linhart, Rain, Rákosník a Prchal. Hudbě v Polné vyučovala stará slečna Rektorisová v zámku, z Jihlavy dojížděla na sobotu slečna Fichtnerová. Dále vyučovali pánové Linhart, Rain, Pařík a Prchal. Kratší dobu zde vyučovala další slečna, ale její jméno jsem již zapomněla.

Autodopravou se v Polné živili taxikáři Kubašta, Pařík a Řehák. Autobusovou dopravu zajišťoval pan Vokoun.

Vzdělávání i zábavě polenských čtenářů sloužila Husova knihovna, založená panem Vítkem. Ten zavedl, jako první v republice volný přístup čtenářů ke knihám; každý si mohl v klidu vybrat knihu, která ho zaujala, přímo v polici regálu. Ve stejné budově bylo i loutkové divadlo, které za mého mládí hrálo každou neděli odpoledne před naplněným hledištěm.

Notářství v Polné postupně měli Dr. Schürer a Dr. Ritschl, advokátní kancelář měli Dr. Rotter a Dr. Libus. O finance občanů se staraly záložny Občanská, Okresní hospodářská, Živnostenská, Lidová a Městská spořitelna.

„Hospodářské družstvo pěstitelů zemáků v Německém Brodě“ zde mělo svůj odštěpný závod. Bylo zde Lidové hospodářské družstvo, Lesní družstvo, Lidové konzumní družstvo a pobočka Nákupního družstva Německý Brod.

Polná měla svůj berní úřad, četnickou stanici, do konce války i okresní soud se „šatlavou“. Budova soudu byla už prakticky po válce (9. května 1945) vybombardována, a vyhořela. Nebyla znovu postavena a soud se z Polné odstěhoval.

A tak tímhle povídáním jsem „vymetla“ všechny kouty své paměti o službách a živnostech v Polné. Pomáhaly mi při tom vydatně moje vrstevnice. Za to jim mnohokrát děkuji! Upřímně děkuji i paní Martě Vomelové, která mě zásobila mnoha užitečnými věcnými informacemi o muzejním exponátu zachované lékárně „U černého orla“ v Polné. Jmennými seznamy nejruznějších živnostníků, kterými jsem si ověřovala a doplňovala vzpomínky mi posloužil *Adresář republiky československé pro průmysl, obchod a zemědělství*, vydaný v Praze r. 1935, který je uložený a k použití připravený v archivu Klubu Za historickou Polnou.

A nakonec bych se vám, laskavým čtenářům, ráda svěřila, že mi nešlo ani moc o napsání absolutní historické pravdy (možná by mě mohli opravit potomci zmiňovaných řemeslníků), ale šlo mi hlavně o to, aby se po vymření naší generace neztratila možnost dozvědět se, jak to tenkrát za našeho dětství bylo. A aby si to dnešní i budoucí děti jednou mohly přečíst a srovnat naši minulost se svou přítomností.

Zdeňka Skočdoplová

Přerušení činnosti pěveckého souboru Čestmír v roce 1980

Pěvecký soubor Čestmír, oficiálně založený v roce 1862, přerušil svou činnost poprvé v roce 1948. Obnoven byl takřka po dvanácti letech, v roce 1960, přičiněním Osvětové besedy v Polné. Pak působil pod vedením sbormistra Zdeňka Skočdopole až do roku 1980, kdy svou činnost 1. ledna přerušil podruhé. Činnost pak znovu obnovil v roce 1987. S těmito údaji se setkáme v dostupné literatuře, stejně tak byly uvedeny i na stránkách našeho sborníku Polensko. Čestmír však přece jen uspořádal v období uváděné „nečinnosti“ jedno významné vystoupení, o kterém se chci krátce zmínit.

Na přání dlouholetého člena Aloise Bukovského z Polné zapívali členové souboru při oslavách 110. výročí založení Sboru dobrovolných hasičů v Polné. Zpěváci měli z chystaného vystoupení obavu, že po dlouhé odmlce nebude jejich přednes kvalitní, tak jako býval dříve. Na dvou až třech zkouškách si proto pilně opakovali nacvičené sborové zpěvy. Veřejné vystoupení se konalo 13. srpna 1983 a pod vedením sbormistra Zdeňka Skočdopole to bylo skutečně

poslední „zpívání“. Z té doby se dochoval program, z něhož si připomeňme průvodní slovo:

Dobrý večer, vážení přátelé,

sešlo se nás několik nadšenců pro sborový zpěv a na přání pětasedmdesátiletého jubilanta pana Aloise Bukovského, který s námi dlouhá léta zpíval a je dlouholetým a zasloužilým členem požárníků, jsme vám přišli zazpívat. Naším vystoupením chceme přispět k důstojným oslavám 110. výročí založení požárního sboru v Polné, který je jedním z nejstarších v naší krásné republice. Nostalgicky si připomeneme 120. výročí velkého ohně v našem městě, kdy vyhořely téměř tři čtvrtiny budov.

Naším vystoupením chceme také poděkovat všem nadšeným a obětavým členům našeho požárního sboru za jejich příkladnou práci.

Předvedeme vám ukázky sborového zpěvu. Bude to jednohlas, ženský dvojhlas a tříhlas, ve smíšeném sboru potom tříhlas a čtyřhlas.

Jako první skladba zazní jednohlasová budovatelská píseň zvěčnělého národního umělce Otakara Jeremiáše na slova básníka Jana Nerudy „Jen dál...!“

Ženský sbor předvede ukázkou dvojhlasu. Je to národní píseň z Chodska, upravená národním umělcem Jindřichem Jindřichem.

Od Bedřicha Smetany vybrali jsme z jeho „Tří ženských sborů“ píseň „Má hvězda“.

Poslední sbor ženského sboru je umělá píseň dlouholetého učitele a bývalého sbormistra Čestmíru (kde nás zpívalo více než 130) Bohuslava Fišera; má název „Co to máš, Marjánko...?“

Smíšený sbor uvede jako první skladbu „I. Nokturno“ Wolfganga Amadea Mozarta.

Další dvě skladby v podání našeho smíšeného sboru jsou od Leoše Janáčka. Je to z cyklu „Ukvaldské písně“, ze kterého vám předvedeme píseň „Ondráš“ a „Na tych Fojtových lukách“.

Bohuslav Černík, zasloužilý učitel a dlouholetý sbormistr pěveckého souboru Bojan v Brandýse nad Labem je upravovatelem národních písní. Poslechněte si dvě ukázky „Ó, řebíčku zahradnický“ a „K Budějicím cesta“.

Sovětský národní umělec Aram Chačaturjan je autorem „Valčíku přátelství“.

Na rozloučenou s vámi, s poděkováním za vaši pozornost, uvádíme hymnický sbor národního umělce Eugena Suchoně „Aká si mi krásná...“

Program připravil a s polenskými zpěváky nacvičil Zdeněk Skočdopole.

Dochovaný průvodní text nám umožňuje nahlédnout do výběrového repertoáru polenského Čestmíru. Jednotlivé skladby dokládají velmi dobrou uměleckou úroveň souboru.

Jindřich Coufal

Místní pověst o rybníku „Hrozný“

Zasloužilý zhořský učitel Theodor Malec zadal kdysi žákům národní školy zvláštní domácí úkol: zapsat vyprávění z pamětí rodičů i prarodičů – různé místní pověsti a posloupnost svých předků. A tak v pozůstalosti po panu učiteli přemítám zažloutlými papíry, kdysi dávných domácích úkolů žáků zhořské jednotřídky. Z nich jsem vybral tuto neznámou pověst:

Za dávných dob bylo okolo Zhoře mnoho rybníků. Největší při cestě do Rybného, kde dosud viděti zbytky hrází. Dnes trvá už jen rybník „Pastýřkův“. Všechny ostatní přeměněny na louky – velmi mokré. Proto byly v letech 1927/1928 odvodněny. Lidé je sice před tím odvodňovali a zavázeli kamením i celými stromy – však to nebylo nic platno! Zdálo se, že propast – jak rybníkům později pro tu hloubku říkali – je stále hlubší, a proto je přestali zavážet. Za mnoho let se rybníky proměnily v bahniska, a protože na nich rostla dosti pěkná tráva, udělali z toho obecní pastviště. Pasák však pozoroval, že na místě prostředního rybníka je nejvíce trávy, ale že se to tam také nejvíce boří. Proto tam nikdy nepásl. Ale jednou, když si pilně vyřezával píšťalku, odešly mu dvě krávy od stáda, aniž by co zpozoroval. Když se podíval, byly už v prostředním rybníku a již dosti daleko. Než k nim našel stezku, obě byly zabořeny až po hlavy. Na záchranu nebylo ani pomyslení. Brzy zmizely v bezedném dně a bahně. Pasák poptával se po okolí, zda někdo neviděl někde vyplouvatí krávy, protože si myslel, že se nemohou přece ztratiti. A skutečně se po čase dozvěděl, že dvě krávy vyplavaly u Polné, poblíže rybníka Peklo. Puzen zvědavostí, šel se na ně podívat a skutečně je jako svůj majetek prý poznal. Od té doby se to místo nazývá „Propast“ a bývalému rybníku dostalo se jméno „Hrozný“.

V zájmu historické pravdy možno upřesnit, že název tohoto rybníka byl znám již v roce 1585 v Urbáři rudoleckého panství. Z šesti vrchnostenských rybníků je zde u Zhoře jmenován i „Hrozný“ na deset kop rybí násady. V Sumárním popisu panství z roku 1616, kde je mj. zaznamenáno: „Rybníci tyti se mají vždycy 3 sušiti a 3 nasazovati: u Bohdalova „Smíchovský“, u Zhoře „Hrozný“ a „Nadějovský“, ti spolu...“

Po zániku tohoto rybníka zde zůstalo bohaté prameniště vody, které napájí nejen zde vybudovanou studnu, ale i Zhořský potok. Ten končí svoji pout' v místech, kam nás zavádí pověst o utopených krávách – u polenského rybníka „Peklo“.

Literatura:

Jelínková, A.: *Pověst o rybníku „Hrozný“ u Zhoře*, Jihlavské listy 1927, č. 17, s. 2
Pověst zapsaná začkou Aloisii Jelínkovou ze Zhoře čp. 13 (školní písemná práce)
Prchal, J.: *Bibliografie Polska*

Jan Prchal

Netradiční způsob hudební výuky žáků ZŠ v Polné

Dne 30. května 2003 absolvovali žáci šestých až devátých tříd základní školy v Polné neobvyklé vyučování. Na několik hodin byl dětem vyhrazen velký sál v Zámku, kde shlédly pestrý hudební program. *Den hudební výchovy*, jak se pořad jmenoval, věnovala dětem škola jako dárek ke „Dni dětí“. Ve třech vyučovacích hodinách se seznámily s vývojem populární hudby v průběhu 20. století. Děti měly možnost poslechnout si ukázky původních nahrávek našich i světových hudebních velikánů (Elvis Presley, Beatles, Olympic...) a přitom shlédnout jejich tváře promítané na plátno. S hudebními ukázkami vystoupila živě skupina Efendix (ve složení: Ing. Zdeněk Neubauer – kytara, zpěv; Vlastimil Frai – kytara, zpěv; Bedřich Vacek – bicí nástroje; Jan Prchal – baskytara, zpěv), s níž v některých skladbách účinkovali jako hosté Radek Žilka a Vít Procházka na saxofony a Jana Šustrová na klávesy. Děti dostaly zvláštní úkol – vyluštit hudební kvíz. Ti, kteří prokázali nejlepší znalosti, byli odměněni. Z rukou pana učitele Otto Matuly převzali ceny. Žáci, kteří se sami věnují hudbě a zpěvu, dostali příležitost vystoupit přímo na pódiu – hráli na kytary, saxofon, zpívali... Stali se tak přímými účastníky programu a jednotlivé bloky byly pestřejší, což umocnilo hudbou nabitou atmosféru. Mohutný potlesk sklidila taneční skupina z kroužku Domu dětí a mládeže z Polné pod vedením Marty Takáčové.

Projekt na podnět žáků připravili Ing. Zdeněk Neubauer a učitelka ZŠ Jana Šustrová. Ti také pořad moderovali. Některé bloky uváděla žákyně 8. třídy Jitka Dvořáková, která se předvedla i jako velmi dobrá zpěvačka. Organizační a technickou pomoc zajišťoval Zdeněk Neubauer, dobře si vedl zvukař skupiny Efendix Miroslav Jůzl. Účinkující amatérští hudebníci z řad dospělých i žáků předváděli svůj „kumšt“ s krátkými přestávkami více jak tři hodiny. Poslední hodina byla vyhrazena nesoutěžní přehlídce dětských zpěváků. Posluchači si odsud jistě odnesli dobré pocity – ostatně nadšení, radost, pohodu... hudba vždy přináší.

Jan Krátký

Jak jsem před padesáti lety oslavoval výročí osvobození ČSR slavnou Sovětskou armádou

Dne 9. května 1953 se měla na Letné, jako každý rok po válce, konat velká vojenská přehlídka u příležitosti „oslav y osvobození Československa slavnou Sovětskou armádou“. Taková přehlídka, to je především pochod vojáků. Na vzorně nacvičené pochody různých útvarů se lidé vždy rádi podívali, ať se jednalo o hasiče, sokoly, členy TJ Orel, skauty, baráčníky či jiné uniformované korporace. Nejvíce přitažlivé bývaly vždy pochodující jednotky vojenské, vedené břešknými, vojenskými, dechovými kapelami, dirigované kapelníky (tambory) mnohdy s žongléřskými pohyby... Takový pochod, demonst rující „sílu a připravenost lidově demokratické armády pro boj proti imperi alistickým válečným štváčům“ měl být proveden také na Letné.

Byl jsem tehdy vojákem základní služby – četařem u pohraniční stráže. Měl jsem se zúčastnit přehlídky v praporu pohraničnicků, který byl sestaven ze čtyř set vojáků. Byl to čtverec lidské mas y – dvacetí řad dvacetizástupů. Nácvik na pochod jsme prováděli na letišti ve Vodochodech, dnes známým zalétávacím střediskem našich bitevních tryskáčů. Začalo to nácvikem jednotlivců. Vyfa soval jsem nové „půllitráky“, coby přehlídkové obuvi, do podrážek jsem na tloukl 32 cvoků, aby můj krok po dlažbě na Letné bojově duněl, holínky jsem vyblýskal láhví od piva... A pak už se jen „šlapalo“, od rána do večera. On takový pochod vypadá pěkně, svižně, pružně – ale nácvik, to byla dřina! Večer mě vždy bolela chodidla, jako když mně je někdo natluče paličkou na maso. Svaly ve stehnech bolely od natahování nohou při pořadovém, slavnostním kroku, ruce bolely od stálého, stereotypního přehazování pušky z ramene na ruku, krk bolel od neustálého otáčení a rovnání hlavy, a konečně uši od stá lého řvaní amplionů, kterými byl ten nácvik řízen.

Nácvik řídil oblíbený major s přiléhavým jménem Hnát. Ten byl odborníkem na pořadový výcvik. Při jednání s vojáky používal svérázné povely a pokyny. Když se mu nelíbilo jakési „nemastné – neslané“ velení podřízených velitelů, vyskočil na hromádku štěrku a zavelel: „Prapore, na můj povel, jděte s tím amplionem do prdele, čeléeém vzad, no vidíte, že to bez toho krámu jde!“

Náš prapor byl ubytován na Střeleckém ostrově v Praze. Umývali jsme se nazí přímo ve Vltavě. Ráno při nástupu ozval se hlas majora Hnáta: „Vojáci, mežete se na Adama, blejská se vám všechno, co vám narostlo, a některým opravdu pořádně, Pražáci mají divadlo. Proto se budete umejvat v trenýrkách, nebo se alespoň otočte ke břehu prdelí, ať to ty paničky na nábřeží tolik nerajc uje.“ Za to sklidil velký potlesk Pražanů, přihlížejících našemu mytí z ná břeží.

Aby náš prapor vynikl při provolávání mohutného „hurá“, nařídil nám řvát jen „urá“, abychom na tom vypuštěném „h“ neztráceli dech. Byl jsem jedním

z nejmenších vojáků praporu, pochodoval jsem v poslední řadě praporu, jako pravý „krajník“. To je nejdůležitější místo pro udržení tvaru jednotky. Musel jsem sledovat dodržování zástupu a ještě držet poslední řadu v rovině. Tím však, potom při pochodu, přišli všichni generálové na tribuně i s prezidentem o můj bojový pohled. Zkrátka jsem se na ně ani nepodíval, jako kdybych na ně, no nemyslel.

Ráno byl nástup na Letné proveden jako za c.k. Rakouska. Velitel přehlídky nařídil nástup v 8 hodin, velitel PS chtěl mít prapor připravený v 7 hodin a velitel praporu dal povel k nástupu již v 6 hodin. Na rozkaz jsme chodili na záchod. Na rozkaz jsme museli cucat kyselé, větrové bonbóny, abychom neměli žízeň. Nástup byl obveselen počasím. Večer 8. května končil docela jako teplý a slunečný den. Když jsme ráno vstávali, byly naše stany a celý ostrov pod sněhem, který v noci napadl.

Milan Šup

Rybníky na Polensku

V polenské historii mají nezastupitelné místo také rybníky. Nejvíce rybníků v českých zemích bylo vybudováno ve druhé polovině 15. století a v 16. století. Polenské panství nemělo ve své historii osobnost Jakuba Krčína z Jelčan, českého šlechtice, regenta rožmberského panství a především známého budovatele jihočeského rybníkářství. Můžeme se však domnívat, že se i v jiných oblastech Čech a Moravy našli lidé, kteří dle jeho příkladu zakládali a stavěli rybníky, i když ne v takovém množství a rozsahu. Z historických pramenů se můžeme přesvědčit, že ani Polensko ve výše uvedeném období v budování rybníků nezaostávalo.

Ve třicátých letech 16. století existovala na panství Polná-Přibyslav již pevná síť rybníků. V listině o prodeji panství v roce 1538 Karlovi z Valdštejna je jmenovitě uvedeno přes padesát rybníků.

Město Polná se od roku 1480 mohlo pyšnit rozlehlým patnáctihektarovým rybníkem **Peklo**, vybudovaném pod zalesněným vrcholem lesa Březiny. Jeho zakladatelem byl Viktorin z Kunštátu, syn krále Jiřího z Poděbrad.

Po celé 16. a v první polovině 17. století rybníků přibývalo. Na mapě polenského panství (Herrschaft Pollna) z roku 1770 nalezneme, mimo rybníky patřící polenskému špitálu, ještě 112 rybníků, a to přesto, že v 18. století u panských úředníků poklesl zájem o toto hospodářské odvětví. Bohužel, v dalších staletích jich mnoho zaniklo a v současnosti je jejich počet ani ne poloviční. V 19. století pokračoval proces přeměny rybníků na louky (i pole), které vrchnost pronajímala. Zde je na místě podotknout, že tento stav vyvolalo (v prů-

běhu 18. a 19. století) značné rozšíření chovu domácího zvířectva, zejména skotu, ovcí a koz; úpadek naopak zaznamenal chov ryb (hlavně kaprů), které tvořily jednu z hlavních poživatin na jídelníčku ve 14. až 17. století. Rybníční nařízení z 9. června roku 1810 podepsané plnomocníkem knížete Františka Josefa Ditrichštejna Ignácem Laykmem s novou instrukcí o rybníčním hospodaření nenašlo u vrchnosti na Polensku potřebnou odezvu. Pro úplnost dodáme, že v roce 1898 bylo v majetku panství Polná-Přibyslav 136 hektarů rybníků.

Přejdeme k rybníkům v Polné a jejím nejbližším okolí. Četné rybníky byly v dávné minulosti vybudovány na vodních tocích protínajících polenský katastr, pramenících nedaleko linie evropského rozvodí – na Skrýšovském, Ochozském, Zhořském, Jamenském potoku. Byly na nich vystavěny mlýny, pily, valchy a později s příchodem brambor do českých zemí i provozy na výrobu škrobu a dextrinu. Rybníky poskytující vodní sílu výše uvedeným oborům i rybníky ostatní byly rybníky chovnými (násadními a výtažními). Poskytovaly panství značný výnos a místním obyvatelům i určitou obživu. Zadržovaly a regulovaly vodu při povodních, sloužily jako požární nádrže. V zimním období poskytovaly některé rybníky znamenitý led pivovarům a hostincům k chlazení piva a potravin v letním období v časech, kdy současné chladírenské technologie byly ještě hudbou daleké budoucnosti. Od konce 19. století mnohé z nich sloužily i k rekreačním účelům, a to nejen místním občanům.

Mezi nejstarší rybníky patřil podle Františka Pojmona, dnes již zrušený, rybník **Plaz**. Pojmon ve své publikaci *Polná...* uvádí: „...na západní straně od hradu, kde z bahnitě úžlabiny později rybník učiněn byl a podnes Plaz (tj. kluzká bahnitá cesta, aneb kluzké místo po němž se plazilo) sluje.“ V lidovém podání je rybník známý jako plac z německého „Platz“, vyslovovaného v minulosti německy hovořícími vrchnostenskými úředníky. Čas odvál úředníky a minulé století i rybník, který byl postupně zavezen a volné prostory vzniklé na jeho místě slouží dnes jiným účelům.

Již ve 14. století, kdy Polnou získali páni z Pirkštejna, objevuje se v jejich erbu kromě dvou zkřížených ostrví kapr. Z toho lze usuzovat, že tento šlechtický rod se rybníkařství a speciálně chovu kaprů ve větší míře dozajista věnoval a tuto činnost podporoval. Dokládají to ostatně dobová privilegia. Z dostupných pramenů ze 14. století se dozvíme, že: „V roce 1380 dal Ješek Ptáček, pán na Polné, za věrné služby Václavu Dvořákovi v Hrbově dva lány s potokem – od mlýna hrbovského až po brzkovský most, jakož i rybník na tom místě ležící pod dvorem hrbovským.“

V roce 1390 povolil Ješek Ptáček nížkovskému plebánovi Vavřincovi obnovit tzv. **Filtzbauerský** rybník v údolí mezi Nížkovem a Poděšínem.

Více informací k rybníkům na Polensku máme z dalších století.

V roce 1479 Jaroslav a Zdislav ze Šternberka, kteří se ve válce s Uherskem na několik let zmocnili Polné, potvrdili obci starší rozhodnutí knížete Viktorina z Kunštátu vlastnit rybník nad farou (dnes **Špačkův**). K tomu obec získala také místo nad rybníkem, aby zde byl vybudován druhý rybník (Školský), sloužící pro uchování násady v době vypouštění vedlejšího rybníka.

Po podepsání míru 1. listopadu 1479 získal Viktorin z Kunštátu Polnou zpět. Jako kníže a dědičný pán na Polné potvrdil 25. listopadu t.r. městu Polné veškeré výsady a práva. Mimo jiné potvrdil také list na „lázeň“ (rybník se stavěním), kterou obec koupila s tím, „aby lazebník chudým po každých suchých dnech lázeň topil a žáky každou sobotu myl“.

V roce 1480, za svého pobytu v Opavě, nezapomněl Viktorin na Polenské a daroval jim „pustý pozemek ke katastru vsi Hrbov přináležící k zbudování rybníka“.

V roce 1502, kdy vládu nad panstvím Polenským vykonával Hynek Boček z Kunštátu, potvrdil Polné na prosbu radních Viktorinův list, kterým „město místem nad Hrbovem obdaroval a k němu rybník **Mastník**, který jeho otec na tomto místě vybuďoval jim k užívání na věčné časy postoupil“. Historie nás o „věčných časech“, bohužel, několikrát poučila.

V roce 1512 dává Hynek Boček z Kunštátu slovněmu panoši Václavu Lahvičkovi z Janovic dovolu, aby si „...mohl pod dolním panským rybníkem v žlebě Hrbovském svůj rybník udělati a svobodně ho užívati“.

V roce 1518 Burian Trčka z Lípy, pán na Polné, se svým synem Janem na prosbu zástupců obce potvrdili všechna práva a výsady a mimo to jim a obci udělili dva rybníky u Hrbova nad rybníkem **Lahvičkovským**, „u kterých i hráze zvýšiti mohou“.

Samostatnou kapitolou mezi polenskými rybníky jsou tzv. „špitálské rybníky“.

V roce 1447 založil Jan Sezima z Rochova a jeho manželka Kateřina z Močovic polenský špitál pro staré a chudé osoby a k tomu nadaci pro jeho činnost v časech budoucích. Mimo jiné nemovitosti byly součástí nadace i mnohé rybníky v lokalitě Janovic a Skrýšova, vesnic, které od vzniku nadace nepatřily polensko-přibyslavskému panství. S jejich názvy nás seznamuje MUDr. Karel Turecký v publikaci *500 let Sozimovské nadace chudého špitálu v Polné* z roku 1947. V zakládací listině špitálské z 21. října 1447 jsou uváděny „véska Skrýšov s dvorem, rybníky a lesy...“ a dále „Janovice, tu vésku se vším plným panstvím a rybník nejhořejší a největší...“ a dále „z dolejších dvou rybníků, aby chudí odívání byli a knězi a faráři s jeho konventem z každého rybníku dodána kopa kaprů byla, aby starali se o bohoslužby ve špitále“. Ve zprávě nadačního hospodaření z roku 1709, zejména rybiho, jsou uváděny rybníky **Rubačka**, **Hastrman**, **Vér** a **Sádka** ve Skrýšově. O sto let později – v roce 1823 – jsou mezi majetkem špitálu opět uváděny rybníky, a to **Hastr-**

man, Uher, Rukášek, Sebroňovský, Křivatý, Starý, Klimentů, Grošík a Mareček, včetně jejich výměry. V letech 1832-1834 bylo prodáno janovickým a skrýšovským sedlákům osm špitálských rybníků za úhrnnou cenu 337 zlatých a 6 krejcarů. Kdeže dnes ty rybníky jsou? Ve Skrýšově jsou v současnosti dva – **Křovák** a **Obecní** rybník. V Janovicích je několik rybníků na Skrýšovském potoce, z nichž největšími jsou **Hasavrk**, a již zmíněný **Grošák**. Janovice i Skrýšov jsou nyní místními částmi Polné. Pět století úspěšně fungující Sezimova nadace byla, tak jako mnohé jiné obdobné instituce, zrušena „zákonem“ z března roku 1948.

V době pobělohorské, od roku 1623, patřilo celé panství Polná-Přibyslav Ditrichštejnům. Již v roce 1626 kardinál František Ditrichštejn radikálně zasáhl do polenských privilegií. Městu se podařilo uhájit mezi jinými právy i povolení užívat „městskou kuchyni“, tedy rybníky, lesy, louky, zahrady a chrastiny. V období panování tohoto rodu byl v roce 1809 vypuštěn a pronajat k zasetí rybník **Peklo**. Obilí zaseté prý bylo bujné a slibovalo velkou úrodu. Před sklizní přišla však velká voda, rybník zatopila a úrodu zničila. Také **Lázeňský** rybník byl v roce 1844 vypuštěn a pronajat na zahrady. K jeho obnově ani v pozdějších letech nedošlo. Dnes je na jeho místě louka, zahrady a na zavážce pod kinem je jakési parkoviště. Za Ditrichštejnů zmizely na čas z polenského znaku i tři kapři, které měli v erbu polenští páni Žejdlicové.

Ucelený přehled rybníků v Polné a okolí včetně jejich výměry máme k dispozici od první poloviny 19. století na základě výsledku jejich zaměření c.k. komisí z roku 1838. Jejich soupis nalezneme opět v publikaci Františka Pojmona *Polná... z roku 1897*. S potěšením je možné konstatovat, že za uplynulých šedesát let do prvního vydání uvedené publikace zanikl jediný rybník – **Lázeňský**. Připomeňme přehled rybníků z roku 1838 včetně tehdejší výměry, zaokrouhlené na celé hektary c.k. komisí, pečlivě zaměřené původně na jitra a sáhy: **Peklo** (15), **Chuchle – Kukle** (12), **Borský – Bor** (5), **Plaz** (3), **Baba** u Hrbova(1), **Lázeňský** (1) a rybníky s menší výměrou: **Pekýlko**, **Podhorský – „Podhorák“**, **Školský – „Školák“**, **Špačkův – „Špačák“**, **Varhánkův – „Varhánek“**, **Nový**, **Petra Novotného**, **Pavla Štohanzla**, **Pod Kalvárií Karla Losenického**, **u Ovčína** a dva malé rybníky **Josefa Šrámka**.

Koncem 19. století bylo v obcích tehdejšího okresu Polenského (Brzkov, Hrbov, Janovice, Nížkov, Poděšín, Polná, Sirákov, Skrýšov, Špinov, Věžnice, Věžnice Malá a Záborná) šedesát hektarů rybníků, z toho téměř čtyřicet hektarů v Polné. V Janovicích to bylo pět hektarů, v Záborné a Sirákově po třech hektarech plochy.

Čištění rybníků bylo prováděno sporadicky, nové rybníky nebyly zakládány, některé byly bez náhrady zrušeny. V minulosti tak zmizely rybníky u Nidrbolce s názvem **Ober Hajky** a **Unter Hajky – Horní a Dolní Hajky** přeměněné na louku. U čtených rybníků se zhoršila kvalita vody vlivem znečišťují-

cích látek z průmyslu, zemědělství i domácností, vypouštěných přímo do napájecích přítoků. Zanedbaná péče, a to nejen z nedostatku finančních prostředků, se projevila v jejich zabahnění. Nejvíce byl postižen, kdysi v širokém okolí známý a pro rekreační účely nejen místními občany využívaný, „král rybníků“ – **Peklo**. Tehdy ovšem do **Pekla** ještě neústila žádná kanalizace a voda z napájecích potoků – Jamenského a Zhořského – bývala téměř čistá.

Polenské rybníky byly v průběhu 19. století většinou pronajímány. Počátkem 20. století začínaly být přebírány do vlastní režie; majitelky panství se v roce 1902 rozhodly vést rybniční hospodářství ve vlastní režii a jejich obhospodářováním byla pověřena žďárská vrchnostenská správa. K další změně došlo v roce 1926. Velké rybníky, které byly ve vlastnictví panství Polná-Přibyslav a Žďár koupilo od panství, na základě schválení městským zastupitelstvem, město Polná za cenu 140 tisíc korun. Byly to rybníky **Bor, Kukle, Peklo, Plaz** a **Špačák**.

Počátkem května roku 1925 se při povodni protrhla hráz rybníka **Peklo**, byl protřzen i splav na rybníku **Kukle**, který zcela vytekl a musel být obnoven.

Školský rybník, na jehož místě je dnes autobusové nádraží, vlastnil v minulosti kupec a starosta Polné Antonín Pittner. V roce 1880 prodal rybník za 1000 zlatých právovárečnému měšťanstvu v Polné a „**Školák**“ se tak stal majetkem pivovaru. V roce 1930 byl naposled vyčištěn. V první polovině minulého století byl od roku 1933 využíván v zimním období bruslaři. Bylo zde občas i umělé osvětlení a podle pamětníků i stánek, kde byl prodáván, v těch časech velmi oblíbený, horký punč. Bruslení bylo více než pouhým sportem. Tato sportovní činnost se stala jakousi společenskou záležitostí občanů, kteří si to mohli dovolit. Teprve od konce třicátých let začali polenští sportovci hrát lední hokej na rybníku **Peklo** s výstrojí, která by dnes budila jen útrpný úsměv. V roce 1931 byl **Školský** rybník místo navrhované úpravy na park znovu napuštěn a pronajat na chov ryb. V roce 1939 bylo jednáno o jeho prodeji na hřiště. V roce 1940 ho získalo od pivovaru bezplatně město. V roce 1941 byl zrušen a pak postupně zavážen. Stejný osud postihl v poválečném období také rybník **Plaz**. Do konce 20. století postupně a nenávratně zanikly rybníky **Lázeňský, Pekýlko, Plaz** a **Školský**.

Počátkem třetího tisíciletí jsou v Polné a jejím nejbližším okolí rybníky: **Borský, Březina, Kalvárenský, Kukle, Ovčín, Panák, Peklo, Podhorský, Podleský, Špačkův, Varhánkův, Zimův (Zimák)**. Některé z nich, včetně největšího rybníka **Peklo**, jsou zabahněny.

Ve druhé polovině 20. století byla zpevněna hráz rybníka **Peklo**, vyčištěn byl Zimák, kde rovněž zpevnili hráz, byl vybudován nový rybník **Březina**; bohužel, nekvalitně, propust a splav dlouho nevydržely a rybník byl vypuštěn. Opravy hráze a krásného přepadu ve tvaru podkovy v kouzelném údolí lesa Březina s poetickým názvem Na Slavičku se dočkal na přelomu století. Voda

na přepadu protnutá slunečními paprsky poskytuje kolemjdoucím nádhernou podívanou doprovázenou hudbou padající vody.

Také **Špačkův** rybník, řečený „**Špačák**“, byl koncem století (1992) vyčištěn zásluhou místního rybářského spolku a dočkal se opravy hráze. Připomeňme, že rybník v centru města inspiroval ředitele školy a zakladatele polenského muzea Břetislava Rérycha k sepsání divadelní hry s názvem *20 000 mil pod Špačkovým rybníkem*. Hra byla premiérovým představením Všeodborového spolku divadelního na Silvestra v roce 1907. K této hře se polenští divadelníci ještě několikrát vrátili. V nedávné době ji sehrál spolek „Jiří Poděbradský“.

Na přelomu století se podařilo opravit hráze a rozšířit rybníky **Podhorský** napájený z Ochozského potoka, vrácený v restituci původním vlastníkům. Opravy hráze se dočkal i **Podleský** rybník. Hrbovský rybník **Baba** na Skřýšovském potoce má obnovenou hráz s novým stavidlem a výpustí od roku 1999. U paty hráze byl zachován půlmetrový sloupek s označením na jeho hlavě Ad. (Anno Domini) 1882. V katastru městské části Hrbov jsou i menší rybníčky **Borovice**, **Obecňák**, **Michalův** (byl odbahněn v roce 1932), **Strnadů** a **Landů** (odbahněn v roce 1922). V roce 1996 byl vybudován 1,3 km východně od městské části nový rybník **Doubrava**. Uprostřed návsi je hlavní požární nádrž, vybudovaná na místě bývalého rybníka.

V průběhu minulých století zákonitě docházelo k četným změnám ve vlastnictví nemovitostí, a tedy i rybníků. Patřily panství, městu, obcím, špitální nadaci, soukromým osobám i právovárečnému měšťanstvu – pivovaru. V padesátých letech 20. století je neminulo znárodnění. Každý z vlastníků se na jejich hospodaření svým způsobem „podepsal“. Lépe, či hůře. V období budování socialistických přehrad i velkých rekreačních vodních ploch vyšla Polná, stejně jako v jiných oblastech, tradičně s prázdnou. Zase zněla ta známá písnička – „nejsou peníze“. Pro Polnou! A výsledek? Zabahněné rybníky včetně **Pekla**, se všemi známými dopady. Město dnes nemá letní koupaliště s nezbytným sociálním zázemím, kterým již koncem 19. století disponovala Vítkova plovárna na polenském **Pekle**.

Zastavme se poněkud obšírněji u místopisného názvu krále mezi polenskými rybníky – rybníka **Peklo**.

Peklo, latinsky „*infernum*“, je podle některých náboženských představ (křesťanství, islám) místem, kde pobývají duše zemřelých zatracených pro těžké hříchy. V některých náboženských systémech starého Egypta a Řecka odpovídají peklu představy o podsvětí říši s tresty – mučení ohněm, zimou, tmou. Nejvelkolepěji jsou pak pekla vyličena v buddhismu a džinismu.

Původ českého slova „peklo“ je, podle hesla v Masarykově naučném slovníku z roku 1930, pravděpodobně odvozen od kořene pek- (peku, péci) a vztahuje se asi k pozemským trestům ohněm.

Také polenský autor František Pojmon v publikaci *Polná...* z roku 1897 s odvoláním na Jungmannův slovník došel k názoru, že název rybníka **Peklo** má svůj původ v náboženských obřadech, když ve výše uvedené publikaci uvádí: „Na západě od hradu též v bažinaté úžlabině, z níž později rybník učiněn byl, spojovaly se tři potoky, jeden (od Věžničky), který na mapě Komenického Sázavou nazýván jest, druhý od Dobroutova a nížeji třetí od Podleského mlýna. Místa taková, kde se tři potoky sbíhaly, byla starým pohanským Slovanům posvátná. Na nich s mnohými obřady pálivali mrtvoly, popel ve zvláštních popelnicích uchovávali a místo toto „peklem“ nazývali... Po uvedeném křesťanství, aby se mnoha zvykům přítrž učinila, byla tato úžlabina v rybník přeměněna, avšak „peklo“ přešlo na rybník a trvá dodnes.“ Tolik na vysvětlenou ke vzniku názvu rybníka **Peklo** polenský rodák František Pojmon – katolický kněz, mecenáš, spisovatel, redaktor a překladatel.

Také děti dobře znají pojem peklo z pohádek, možná i z rodičovské výstražky, že „zlobivé děti si odnáší čert do pekla“. Pro nás, kdysi polenské děti, bylo ale záhadou, kam by si nás obávaný čert odnesl, když při výlovu **Pekla** se na bahnitém dně mrskali jen lesknoucí se kapřici v sítích rybářů.

Pohádkové rybníky mají své hastrmany a jiné nadpřirozené bytosti, k mnohým se váží různé pověsti. Polenské **Peklo** má pověst poněkud výjimečnou. Zaznamenal ji starosta města z doby národního obrození, kupec Antonín Pittner: „*Jedenkráte jel Jiří z Poděbrad ještě jako šlechtic na polenský zámek, jsa osiřelé dceři poručníkem. Tady u toho kamene (pozn.: v lese Březina nad rybníkem Peklo) později zvaném Jiříkův kámen zastavil ho stařeček, který se prohlásil, že je Osudem země české, a ukazuje se prý jen tomu, kdo má změnit příběhy země a prorokoval mu, že se stane v Čechách králem. Také ho upozornil, že kdykoli se ze skalky utrhne balvan a do pekla vln se skutálí, bývá v Čechách vojna...*“ Jiří, jak je známo, se českým králem stal. Také na kameni na vrcholu lesa Březiny při návštěvách Polné prý sedával. Souvislost válek s padajícími balvany do polenského rybníka se na štěstí pro Polnou neprokázala. „Balvan – nebalvan“, i tak vojny a války byly a nebylo jich od těch časů stařečkova proctví ani v Čechách málo.

Místopisný název „Peklo“ není ojedinělý. V historických dokumentech panství Polná-Přibyslav se v roce 1636 setkáváme s názvem Pekelský mlýn na řece Sázavě, kdy zde byla vybudována pro potřeby panství pila a později zde byl jako součást panství zřízen Pekelský dvůr. S touto lokalitou se seznámíme i na mapě polenského panství z roku 1770 „Herrschaft Pollna“, označenou jako „Holler Muhl“. Peklo nad Zdobnicí najdeme na železniční trati Rokytnice v Orlických horách – Doudleby nad Orlicí. Peklo je také romantické údolí mezi Náchodem a Novým Městem nad Metují. Rozkládá se na 320 hektarech v Podorlické pahorkatině a v roce 1997 bylo vyhlášeno přírodní rezervací.

S menším Peklem (44 ha) se setkáváme v Ralské pahorkatině; jde o národní kulturní památku (1967). Peklo, malé keltské opidum se zachovalými valy, můžeme navštívit v Povltaví nedaleko Zvíkova. Ve Slovenské republice znají místopisný název Peklo pro hluboké údolí ve středním Slovensku vedoucí od malých lázní Brusno na levém břehu řeky Hron do Nízkých Tater.

Putování po historii rybníků na Polensku jsme začínali rybníkem **Peklo** a v závěru jsme se k němu vrátili včetně samotného původu jeho názvu. S nadsázkou k jeho současnému stavu můžeme jeho historii uzavřít slovy, že rybník **Peklo** je pro město, občany a zastupitele zapeklitým problémem – peklem s malým „p“. Nekoronovaný král mezi téměř stovkou rybníků v dnešním Mikroregionu Polensko je, obrazně řečeno, nahý. Ani někteří z jeho „poddaných“ nejsou na tom lépe. Věřme, že zatím.

Četnost rybníků byla pro současný mikroregion, stejně jako pro celou Českomoravskou vysočinu, charakteristickým znakem této krajiny. Při procházce 22 obcemi mikroregionu jich dnes napočítáme stovku.

Použitá literatura:

Bohuslav Hladík: *Historický kalendář města Polné*, 1969

kolektiv autorů: *Polná 1242 – 1992*

kolektiv autorů: *Turistický lexikon A-Z Čechy, Morava, Slezsko*, 2001

mapa polenského panství z roku 1770 – *Herrschaft Pollna* (archiv Klubu Za historickou Polnou)

Masarykův slovník naučný, 1930

František Pojmon: *Polná, popis dějepisný, místopisný a statistický*, 1897

Jan Prchal: *100. výročí založení hasičského sboru v Hrbově*, 2003

Břetislav Rérych: *Polná, průvodce po městě a okolí*, 1927

Milan Šup: *Mlýny a mlynáři na Polensku*, Polensko č. 2 a 3/2001

Karel Turecký: *500 let Sozímovy nadace chudého špitálu v Polné*, 1947

Jiří Klusáček

Rod Klusáčků v minulosti a dnes

V Polné a jejím okolí a Přibyslavi se od 17. století setkáváme s nositeli rodového jména **Klusáček**. Je nanejvýš pravděpodobné, že všichni, dnes žijící nositelé tohoto jména, mají jednoho společného pra... pra... dědečka a pra... pra... babičku.

Nejstarším, prameny doložitelným, příslušníkem rodu **Klusáčků** je **Jakub Klusáček**, který žil v 17. století ve vsi Hrbov, příslušející k panství Polná.¹⁾ Ponecháváme zatím stranou **Jana Klusáčka ze Zhoře**, který je doložen již v 15. století, ale mezi ním a **Jakubem** je více než 150 let bez jasné kontinuity rodu. Existenci

Jakuba dokládá přesvědčivě *Berní rula*,²⁾ jeho úmrtí polenská matrika zemřelých a narození jeho dětí polenská matrika narozených.

Jakub Klusáček je zapsán v *Berní rule čáslavského kraje* k roku 1654. Ze zápisu vyplývá, že v té době vlastnil v Hrbově dvě usedlosti, přičemž jedna z nich byla ke dni soupisu vyhořelá. K první usedlosti patřilo 40 a ke druhé 48 strychů polí, celkem tedy 88 strychů.³⁾ Bylo možné osít plochu asi 25 ha. Z toho však **Jakub**, jak se uvádí v rule, osíval na zimu 18 strychů a na jaro 20 strychů, tj. cca 11 hektarů. Dovídáme se rovněž, že vlastnil 1 koně, 4 voly, 5 krav a 12 jalovic, 24 ovcí a 9 sviní. Byl to tedy relativně bohatý sedlák. Hrbov měl v té době 17 usedlostí^{4,5)} (včetně dvou Jakubových) o celkové výměře 538 strychů, tj. asi 153 ha polí. **Jakub** vlastnil asi 16 % všech polí. Z celkového počtu 350 ks zvířat vlastnil 55 kusů, tj. rovněž 16 %.

Jakub Klusáček byl ženatý. Jeho manželka se jmenovala **Kateřina**. Vyplývá to z matricy narozených, která se zachovala pro Polnou a okolí od roku 1640. Matrika dokládá, že **Jakub s Kateřinou** měli 3 dcery: **Anna**⁶⁾ se narodila mezi 19. 4. 1643 a 12. 5. 1643, **Uršula**⁷⁾ (**Woršila**) se narodila 18. 8. 1646, **Magdalena**⁸⁾ se narodila 22. 7. 1649.

Je pravděpodobné, že **Jakub s Kateřinou** měli ještě syny – **Víta a Jiříka**, kteří se ale narodili před založením matric v roce 1640 a zápis o jejich narození v první polenské matrice není tudíž uveden. **Vít** zemřel v Hrbově 14. 9. 1720 ve věku 80 let (narodil se tedy právě v roce 1640), jak udává matrika zemřelých a **Jiřík** zemřel 2. 4. 1715 rovněž v Hrbově. Oba mají v dalším období děti a existují zápisy o jejich úmrtí. Tyto zápisy potvrzují vysoký věk, kterého se oba dožili.

Jakub Klusáček⁹⁾ zemřel 18. 3. 1694 a byl pochován v Polné na hřbitově sv. Kateřiny. Mohl se dožít věku 80 let. Narodil by se tedy kolem roku 1615. Děti mohl mít od roku 1633, kdy mu bylo 18 let, poslední dcera se narodila v roce 1649, kdy mu mohlo být 34 let. Za těchto podmínek pak není vyloučeno, aby jeho prvním synem byl i **František**, druhý **Klusáček** doložený v *Berní rule* ve stejné době jako **Jakub**.

Jakubova žena **Kateřina** zemřela 12. 4. 1677 v Hrbově.¹⁰⁾ Zápis však není zcela konkrétní, protože uvádí, že zemřela **Klusáčková**, ale neříká která. Jde však o údaj, který je v relaci k věku jejich dětí. Pokud se narodila kolem roku 1615, zemřela by v 62 letech.

Druhým doloženým **Klusáčkem** v *Berní rule* je **František (Franz)**. Co o něm víme? Byl v roce 1653 nově osazen do Přibyslavi, města, které bylo součástí panství Polná-Přibyslav. Nově osazení měli daňovou úlevu (berní, tedy daň, neplatili tři roky – tak jako pohořalí), a proto rula obsahuje záznam o této skutečnosti.

Po třicetileté válce byla řada gruntů a domů prázdných a vrchnost na ně dosazovala nové hospodáře. Je pravděpodobné, že mladý **Franz Klusáček** (jak je nazván v rule) přesídlil z nedalekého Hrbova do Přibyslavi, aby zde založil novou rodinu a domácnost. Protože široko daleko jiná rodina **Klusáčků** neexistovala, je naše

hypotéza, že **Jakub** je **Františkovým** otcem pravděpodobná. Nasvědčuje tomu i to, že **Františkův** syn se jmenuje **Jakub** – tak jako jeho pravděpodobný dědeček.

Věkové relace jsou sice dosti napjaté, ale nikoliv nemožné. Teoreticky by **František** také mohl být **Jakubovým** bratrem. Potom by však osazoval nový statek v podstatně vyšším věku, avšak to se nezdá reálné. V té době nejstarší syn odcházel z domu, statek dědil nejmladší syn.

Pokud se **František Klusáček** narodil v roce 1633, a to je ve vztahu k **Jakubovi** reálné, bylo mu v roce 1653 dvacet let. Tomu odpovídá i počáteční rozsah hospodářství. V roce 1654 měl 2 voly, krávu, jalovici a jednu svinu, 15 strychů polí (4,5 ha), z nichž osíval 5 na jaře a 5 na zimu. To je podstatně méně než měl pravděpodobný tatínek, ale je to dost pro začátek.

Na polenském panství proběhla v roce 1675 (21 let od prvotního soupisu) daňová revisitace. **František** je stále držitelem domu a má 12 strychů polí (osívá 3 na zimu, 4 na jaro). K roku 1681 je opět zmiňován, protože v tomto roce prodala obec pustinu Karafiátovou ¹¹⁾ vedle gruntu **Františka Klusáčka** jistému Jiřímu Čermákovi za 6 kop míšeňských.

Zápis z matriky úmrtí není k dispozici, ale **František** mohl zemřít kolem roku 1708. Pak by se dožil 75 let. O jeho manželce není zatím zpráva. Měl však patrně nejméně dva syny: **Kryštof** se narodil v roce 1661. Matrikou je doloženo, že zemřel 11. 3. 1756 ve věku 95 let. ¹²⁾ Jako starší patrně odešel z domu. Je doložen v roce 1713 a 1717 v domě později s čp. 11 (12). Jako povolání má uvedeno nádeník. Při jeho narození bylo otcí **Františkovi**, dle mých výpočtů, 28 let. Druhým synem byl **Jakub**. Příbuzenství je odvoditelné z toho, že obývá stejný dům, později čp. 80 (108) jako **František**.

Přeskočme nyní z roku 1654 do roku 2003, tedy dobu téměř 350 let. Dobu z pohledu života jedné generace velice dlouhou, ale z hlediska historie rodu zase vlastně velice krátkou. Vždyť od **Jakuba** k narození mých potomků lze napočítat pouhých 11 generací. V roce 1654 jsou doloženi 2 nositelé jména **Klusáček**. V roce 2003 jich je na území České republiky **430**. Kupodivu můžeme také konstatovat, že jejich počet stoupá a zvýšil se v krátké době o 4 osoby. Nemůžeme se zabývat konkrétně jednotlivými našimi současníky, ale můžeme pracovat se statistickým souborem.

Protože nemáme možnost přímo nahlédnout do evidence obyvatelstva a zjistit, kde současní **Klusáčci** žijí, musíme si pomoci telefonním seznamem a registrem podnikatelů. Z těchto podkladů plyne, že nositelů jména **Klusáček**, identifikovatelných jménem a adresou je podle příslušnosti k jednotlivým krajům: kraj Praha (48 osob), Středočeský (16), Liberecký (6), Ústecký (4), Karlovarský (2), Plzeňský (4), Jihočeský (11), Vysočina (65), Jihomoravský (52), Zlínský (0), Moravskoslezský (9), Olomoucký (5), Pardubický (6), Královéhradecký (13). Celkem 241 osob. Zbývá 189 osob, které neumíme identifikovat, protože nemají telefon, nebo nepodnikají. Půjde v řadě případů o nezletilé či zletilé děti.

Přehled osob v jednotlivých krajích hezky dokumentuje, kde je – i po 350 letech – epicentrum rozrodu **Klusáčků**. Pomineme-li Prahu, jsou to přesvědčivě kraj Vysočina a kraj Jihomoravský (Brno), které mají 117 identifikovatelných nositelů jména **Klusáček**, to je z 241 téměř 49 %.

Naši snahou je ukázat na přímou vazbu mezi současností a minulostí a vyvolat zájem i ostatních jmenovců na popsání stávajících vztahů mezi žijícími větvicemi a větvemi rodu a od těchto popisů postupně mapovat i vazby směrem do 350 let staré historie rodu. Podobný záměr mohou přijmout i mnohé další polenské rody. Nezničené matriky a bohaté archivní dokumenty týkající se Polné jsou ideálním podkladem k pátrání po kořenech dalších polenských rodů a jejich rozrodů až do současnosti. Poněkud paradoxně tomu napomáhá i stagnace a ztráta významu města, započatá ve druhé polovině 19. století. Polná tak byla ušetřena velké příchozí migrace a všech dopadů z toho vyplývajících pro uchování tradice a kontinuity ve vývoji rodů.

Poznámky:

- 1) Polenské panství zakoupil v roce 1623 jako konfiskát po Rudolfu Žejdicovi kardinál František Ditrichštejn, biskup olomoucký za 150 tisíc zlatých. Roku 1636 panství zdědil Maxmilián Ditrichštejn, synovec kardinála a v roce 1655 panství zdědil syn předešlého – kníže Ferdinand Ditrichštejn.
- 2) Berní rula je soupisem poddaných – daňových poplatníků podle jednotlivých panství a statků. O vypracování berní ruly rozhodl zemský sněm, který zasedal od 3. 12. 1652 do 14. 2. 1653. Zvolil vizitační komise, které měly provést soupis všech poddaných a sestavit berní rulu. Podle ní se nadále vyměřovala daň. Vlastní berní rula je zachována v 25 svazcích pro 15 tehdejších krajů. Její opisy jsou uloženy i v pozdějším soupise – Tereziánském katastru. Soupis byl prováděn v letech 1653 až 1655. *Berní rula, sv. 10, kraj čáslavský I.*, tiskem vydalo SPN v roce 1953, str. 314 – Hrbov, str. 305 – Přibyslav.
- 3) Strych neboli korec byla míra objemová a to asi 93 litrů. Jedním korcem obilí bylo možné osít plochu velikosti 2 837 m² (28,37 arů). 88 strychů odpovídá ploše 25 ha (249656 m²). Dále se dělí na 4 větele.
- 4) Berní rula rozlišovala hospodáře pro účely stanovení výše berně ve třech kategoriích (qualitates): osedlý – celá berní jednotka, chalupník – 1/4 berní jednotky a zahradník – 1/8 berní jednotky. Osedlých bylo v Hrbově 13, chalupníci 3 a zahradník 1. Ve vsi nebyla žádná pustá usedlost, jak bylo v té době jinde obvyklé.
- 5) Hrbov podle sčítání lidu v roce 1980 má 53 domů s 62 byty a 74 domácnostmi. Žije zde 248 obyvatel (z toho 78 do 15 let, 113 ekonomicky aktivních a 127 žen). Výměra katastru je 715 ha.
- 6) Matrika narozených Polná, inv. č. 28, str. 15
- 7) Tamtéž, str. 36
- 8) Tamtéž, str. 44
- 9) Matrika zemřelých Polná, inv. č. 40, str. 421
- 10) Tamtéž, str. 172
- 11) František Půža, *Kronika přibyslavská*, str. 137
- 12) Matrika Přibyslav, signo 2587 NCZ 1743-1768, folio 349

Autor genealogické studie Jiří Klusáček žije trvale v Praze – Ruzyni (jiri@klusacek.cz)

Stanislav Sobotka

Zrušení roboty na Polensku

Přehled poddaných obcí Záborná a Horní Věžnice z ditrichštejnského panství Polná-Přibyslav, jejichž povinnosti byly **odepsány bez náhrady**.

Záborná.

Matěj Dvořák – čp. 3, Matěj Stejskal – čp. 9, František Stejskal – čp. 10, Josef Nejedlý – čp. 16, Martin Anděl – čp. 17, Jakub Klečka – čp. 18, Jan Doležal – čp. 19, Martin Nejedlý – čp. 23, Jakub Bechyňa – čp. 24, Kašpar Halík – čp. 29, Tomáš Jelínek – čp. 30, Jan Jelínek – čp. 32, Matěj Nejedlý – čp. 33, Josef Klečka – čp. 34, Martin Neubauer – čp. 35, Jan Kaláb – čp. 36, Petr Koumar – čp. 37, Jan Stejskal – čp. 38, Martin Chvátal – čp. 39, František Stejskal – čp. 42, Martin Koblížek – čp. 43, naturální držitel – čp. 44, Petr Strnad – čp. 46, Matěj Anděl – čp. 47, Petr Folta – čp. 48.

V usedlostech čp. 3, 16, 23, 29, 30, 32 a 34 byla odepsána pěší roboty v počtu 26 dnů ročně. Ostatním poddaným byla prominuta pěší roboty po 13 dnech ročně. V Záborné byla takto odepsána roboty v počtu 416 dnů. Rovněž byl odepsán bez náhrady úrok za předivo 3 zl. 9 kr. vid. č. Poddaní v čp. 33 a 47 měli tuto povinnost odvádět 4 2/4 kr. ročně, usedlosti čp. 44, 46 a 48 povinnost odvádět úrok za předivo neměly, v ostatních usedlostech byla povinnost odvádět po 9 kr. ročně. Poddaní čp. 17, 24 a 36 měli povinnost odvádět po 30 kr. úroku z domku. Tento úrok byl odepsán bez náhrady v množství 1 zl. 30 kr. vid. č.

Pozn.: Vyvázání roboty s náhradou uvedeno v „Polensku“ č. 4/1999.

Horní Věžnice.

František a Marie Metálovi – čp. 5, Ondřej a Kateřina Fuitovi – čp. 9, Petr a Marie Metálovi – čp. 12, Václav a Františka Duškovi – čp. 17, Kašpar a Anna Milfaitovi – čp. 20, Vavřín a Marie Štohanzlovi – čp. 21, Jan a Marie Milfaitovi – čp. 22, Jan a Marie Štohanzlovi – čp. 23, Josef a Kateřina Laštovičkovi – čp. 30, Tomáš Fuit – čp. 31, Kašpar Dušek – čp. 32, Martin a Marie Duškovi – čp. 34, Tomáš a Barbora Milfaitovi – čp. 35, Vavřinec a Marie Jarošovi – čp. 36, Vavřinec a Anna Kunzovi – čp. 37, Josef a Josefa Milfaitovi – čp. 38.

Všem poddaným bylo prominuto 13 dnů pěší roboty, to je v celé obci 234 dnů celkem. Dále byl odepsán bez náhrady u všech poddaných peněžní úrok z přediva po 7 kr. vid. č., celkem 2 zl. 6 kr. ročně. Schváleno od německobrodské c.k. okresní komise k vyvázání gruntů v Polné, dne 7. září 1850.

Pozn.: Vyvázání roboty s náhradou uvedeno v „Polensku“ č. 4/1999.

Nabídka publikací vydaných v nakladatelství Linda – Jan Prchal, Polná

1. Bruno Adler: **Boj o Polnou**, beletristicky zpracovaný příběh Leopolda Hilsnera, úvodní slovo Eduard Goldstücker, překlad z němčiny Eva Červinková, 170 stran, 17 obr. příloh, cena 50,- Kč (po slevě, původ. cena 119,- Kč), vyd. 1999.

2. Bohuslav Fišer: **Lidová píseň na Polensku**, 39 písní – notových záznamů s texty – sesbíraných ve 20. a 30. letech od pamětníků z Polné a okolí, 46 stran, 39,-Kč, vyd. 1998.

3. František Červinka: **Hilsnerova aféra a její literární dozvuk**, studie známého historika F. Č. vyšla v r. 1968 v Londýně, toto je I. české vydání; 24 stran, 25,-Kč, vyd. 1999.

4. Zdeněk Jaroš: **Břetislav Rérych – tvůrce polenského muzea**, studie k 100. výročí muzea v Polné, 78 stran, 35 obr. příloh, 89,-Kč, vyd. 2000.

5. **Hilsneriáda k 100. výročí 1899-1999**, sborník příspěvků (Milan Šup: *Polná v roce 1899*, Bohumil Černý: *Vražda v Polné*, Jan Prchal: *Pohlednice z času hilsneriády*), Jan Hozák: *Hilsneriáda v českém tisku*, Petr Vašíček: *Lékařské aspekty tzv. hilsneriády*), nové poznatky a objevy jednoho z největších a nejproslulejších justičních omylů, 194 stran, 114 obr. příloh, 159,- Kč, vyd. 1999. V listopadu 2000 vyšlo druhé rozšířené vydání pod názvem **Hilsneriáda k 100. výročí píseckého procesu** (dosud nejobsáhlejší a nejprehlednější literární zpracování).

6. Jan Prchal: **Židé a Polná**, z historie židovského ghetta, popis židovských památek, 24 stran, 12 obr. příloh, 25,- Kč, vyd. 1998. (pouze v němčině; české vydání rozebráno; připravuje se doplněný dotisk).

7. Oldřich Málek: **O jenečském osídlení u Přibyslavi a jeho zániku**, přednáška rozšířená o úvodní slovo a mapku s fotografií, 12 stran, 15,-Kč, vyd. 2000.

8. Jaroslav Klenovský: **Židovské město v Polné**, (kapitoly: Historický vývoj židovské obce; Vývoj počtu obyvatel, významné osobnosti; Židovská čtvrť; Soupis domů židovského města v Polné; Synagoga; Židovský hřbitov), studie zpracovaná k otevření Židovského muzea v Polné, 48 obr. příloh, 58 stran, 79,- Kč, vyd. 2000.

9. Jan Prchal: **Hilsneriáda – výběrová bibliografie**, první ucelenější soupis nejvýznamnějších studií, článků a publikací z let 1899-2000, 20 stran, 25,-Kč, vyd. 2001.

11. Jan Krátký: **Můj klukovský život na Zámku v Polné I. – X. díl**, sešitové vydání (1 sešit 24 - 40 stran) autentických vzpomínek z období 1936-1945, 20,- až 39,- Kč. Dobrý čtenářský ohlas, vyd. 2001-2003.

12. Historický a vlastivědný sborník **Polensko**, vychází od r. 1996 jako čtvrtletník, všechna čísla na skladě. Články a studie z oblasti historie, etnografie, přírody, turistiky a kultury od různých autorů. Každé číslo o rozsahu 24-32 stran za 15,- Kč. Redakční rada složena z členů Klubu Za historickou Polnou.

13. Petra Pechová: **Karel Ludvík Klusáček, malíř staropražan (1865-1929)**. Biografie známého malíře, přítele Mikoláše Alše, zakladatele spolku Mánes a Volných směrů, zachránce domu U Vejvodů. 33 obrazových příloh, 136 stran, 59,- Kč, vyd. 2001.

14. Jan Prchal: **Děkanský chrám Nanebevzetí Panny Marie v Polné**. Z historie nejvýznamnější památky v Polné, 7 obr., 28 stran, 25,- Kč, vyd. 2001.

15. **Básně**. Devět básní polenských autorů se vztahem k Polné, doplněno grafickými listy výtvarníka Jiřího Dajče. Bibliofilie, 180,- Kč, vyd. 2001 v nákladu pouhých 100 kusů. Na skladě posledních 15 výtisků.

16. Jan Prchal: **Biografický slovník Polenska. Významní rodáci a obyvatelé regionu**. Životopisy 279 významných výtvarníků, sportovců, spisovatelů, historiků, fotografů, hudebníků, lékařů atp.; odkazy na literaturu. Barevná mapa Polenska jako příloha, 228 stran, 120,- Kč, vyd. 2002.

17. Jan Prchal: **Bibliografie Polenska**. Soupis 2730 titulů (článků, studií a publikací) se vztahem k Polné. Rozděleno do kapitol: Sport a tělovýchova, turistika; Školství; Kultura, spolkový život; Významní rodáci a obyvatelé; Hilsnerova aféra; Příroda; Historické a kulturní zajímavosti; Národopis a dějiny; Zdravotnictví; Politický a veřejný život, správa a samospráva; Hospodářství, obchod a průmysl; Ostatní materiály; Beletrie, pověsti, básně; Zkratky – Signatury, šifry. Počítačové zpracování, v kancelářské vazbě, 92 stran formátu A4, 80,- Kč, vyd. 2003. Pomůcka pro studenty a badatele.

18. Dušan Cendelín: **Polensko a staré pozemní komunikace. Teoretická východiska řešení a výsledky terénních výzkumů**. Fundovaně zpracovaná studie přináší řadu nových poznatků, objevů, ale i hypotéz o prastarých cestách vedoucích středem Českomoravské vysočiny. 28 obrazových příloh a mapek. Počítačové zpracování, v kancelářské vazbě, 100,- Kč, vyd. 2003.

19. Jan Prchal: **1903 – 2003 . 100. výročí založení hasičského sboru v Hrbově**. Publikace je rozdělena do dvou částí (historie sboru a historie obce), 10 bar. obr. příloh, 12 ČB příloh, 42 stran, 39,- Kč, vyd. 2003.

Objednávky (knihkupcům 30% rabat) na adrese: Jan Prchal, knihkupectví a nakladatelství, prodejna Linda, Husovo nám. 22, 588 13 Polná, tel. 567212166, mobil 606274833.

Mimoto nabízíme publikaci **Vítejte u nás**, vydanou obcemi sdruženými v Mikroregionu Polensko. Na 60 stranách je statistický, místopisný a historický přehled 22 obcí včetně Polné, 66 bar. obr. příloh, mapky, formát A4, křídový papír, cena 59,- Kč, vyd. 2003; redigoval Jan Prchal.

Vážení čtenáři, redakce POLENSKA přijme vaše příspěvky (články, studie), ale i připomínky a doplňky k vydaným tématům. Rádi je zveřejníme. Majitele počítačů prosíme o předání textu na disketě, nebo mailem na adresu: mach@sendme.cz